
Bendelormen – et nytt hygienisk problem

TIDLIGERE I TIDSSKRIFTET

JULIE DIDRIKSEN

julie.didriksen@tidsskriftet.no

Tidsskriftet

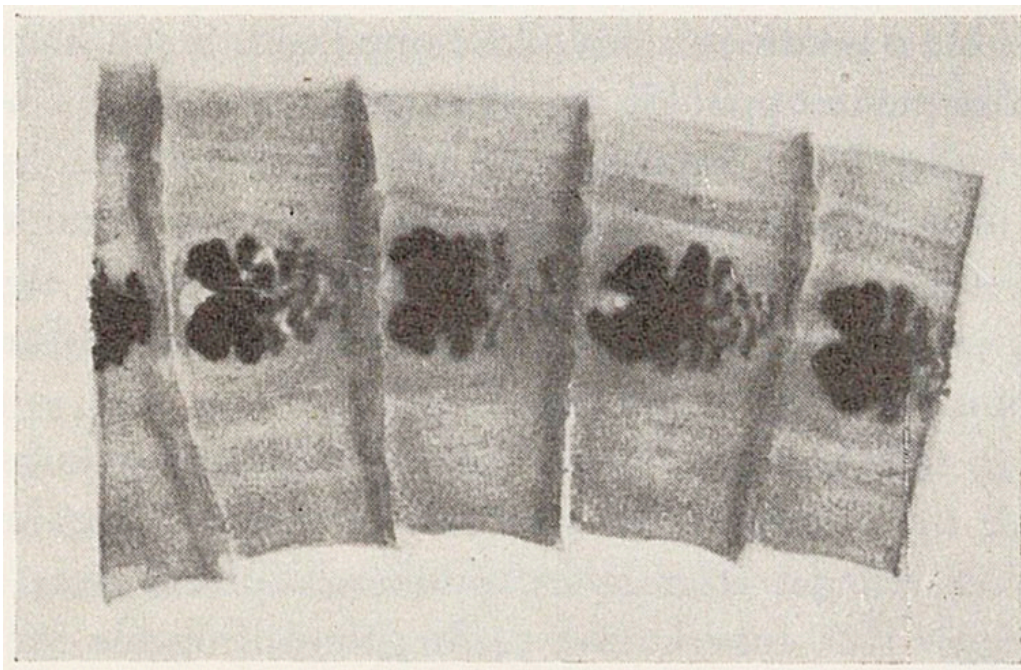
I Tidsskriftet nr. 2/1950 finnes en artikkel om parasitten *Diphyllobothrium latum*, også kjent som bendelorm. Den hadde vært observert i nord, men nå hadde den også dukket opp hos en ung mann som aldri hadde reist utenfor Østlandet. Heldigvis påvises bendelormen fortsatt sjelden her i Norge, men den er utbredt i andre deler av verden. Under følger et utdrag av artikkelen (Tidsskr Nor Lægeforen 1950; 70: 38–9).

Diphyllobothrium latum (syn.: *Bothriocephalus latus*) i Norge

Av K. H. Torp (Fra Universitetets Institutt for Patologi, Oslo)

(...) Den 1. oktober i år ble det imidlertid til Universitetets Institutt for Patologi innsendt en bendelorm fra en 22-års mann bosatt på Skreia ved Mjøsa. Han har aldri vært utenfor Østlandet, og har aldri spist importert fisk. Det viste seg å foreligge *D. l.* (prep. nr. 3973/49), og så vidt vites er dette første sikre tilfelle av denne parasitt ertvervet i Norge sønnenfor Finnmark. Da det ikke foreligger noen biologisk hindring for endemisk utbredning i vårt land, kan det være nyttig å minne om det nye hygieniske problem vi nå muligens står overfor – en mulighet som professor Kreyberg i mars 1940 henledet Helsedirektørens oppmerksomhet på i anledning demonstrasjon på Rikshospitalet av *D. l.* fra en av de mange finske flyktninger.

Den brede bendelormen skilles lett fra tæniene ved at de brede, korte ledd hver har en rosettformet uterus som er lett synlig uten preparering (men ikke så tydelig som på fig. 1), dette gir ormen en karakteristisk brunlig midtstripe.

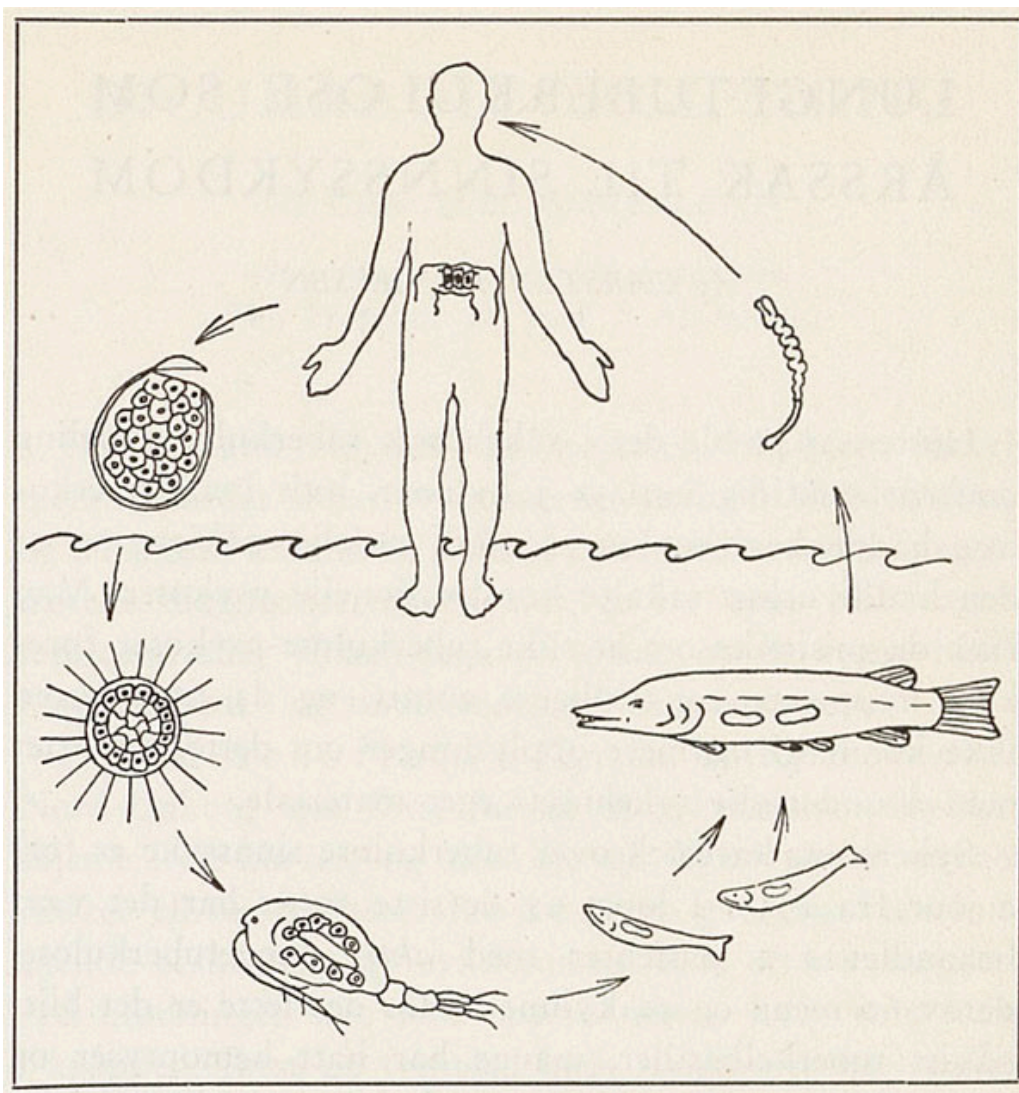
Figur 1 Totalpreparat av fertile ledd med uterus. (Etter preparering.)

Parasitten kan bli 10 m lang, og leve 20 år og mer. Den opptar som andre bendelormer næring gjennom overflaten, og vokser ca. 8 cm i døgnet. Hvert ledd er tvekjønnet, og ormen avgir ca. 1 million egg *pr. dag*.

«Hvert ledd er tvekjønnet, og ormen avgir ca. 1 million egg *pr. dag*»

Egget tåler dårlig forråtnelse og inntørring, men i 15–25° ferskvann «modnes» det på 2–3 uker til et lite embryo som med flimmerhår kan svømme omkring. Hvis dette spises av små ferskvanns planktonkreps av slektene *Cyclops* og *Diaptomus* (hvorav særlig den første er alminnelig utbredt her i landet), utvikles embryo i kroppshulen hos denne første vert til en ca. ½ mm lang larve.

Hvis nå slik infisert småkreps i sin tur spises av våre vanlige ferskvannsfisk, særlig laksefisker (ørret, sjørret, laks, røye, sik, harr), men også gjedde, abbor, lake, ål – gjennomborer larven ventrikelen og blir til en ca. 1 cm lang tynn «plerocercoid» i fiskens muskulatur eller i vevet omkring fordøyelsestraktus. Hos større fisk som lever av mindre vil det kunne skje en betydelig akkumulasjon av slike plerocercoider (fig. 2).

Figur 2 Den brede bendelormens livcyklus, modifisert etter Phyllis Smith.

Imidlertid kan våre ferskvannsfisk også ha morfologisk like plerocercoider tilhørende bendelormarter som er betydningsløse for mennesket, fisken er «spedalsk» som det heter nord- og vestpå. Men det er mulig at slik «spedalsk» fisk heretter ikke bare blir å anse som udelikat mat, men virkelig kan bety aktuell fare for *D. l.*

Ved å spise rå eller utilstrekkelig tilberedt fisk infisert med *D. l.*, vil mennesket kunne bli tredje og definitive vert for ormen, og i løpet av en måneds tid ha en eller flere kjønnsmodne individer. Ormen kan gi forbigående diaré, men er stort sett en uskyldig lidelse. Den kjente «bothriocephalusanæmi» er meget sjelden, og heves når ormen fordrives.

«Men det er mulig at slik 'spedalsk' fisk heretter ikke bare blir å anse som udelikat mat»

Men også gris, katt, hund, rev, bjørn og mink kan få *D. l.* I 1929 ble den beskrevet hos en sølvrev på Stavangerkanten, men infeksjonsveien var i det tilfelle uopklart.

Selv om en kunne hindre tilgang av infeksjøs kloakkvann til våre vassdrag, så ville likevel spredning med ekskrementer fra hund (hundens betydning er dog omstridt (...)), rev og kanskje særlig villmink være utenfor vår kontroll. Derfor må våre profylaktiske forholdsregler først og fremst rette seg mot den ferskvannsfisk vi spiser.

Iakttagelser fra endemiske områder viser at kulinariske vaner er av avgjørende betydning for utbredelsen hos mennesket. Gravlaks og annen kortvarig råsaltet fisk, fersk rakørret, surnet ujevnt tørrsaltet sik, samt fisk som ikke er gjennomkokt eller -stekt er de vanlige infeksjonsilder.

For å få holdepunkter om våre vassdrag etter hvert blir gjennominfisert, vil det være av betydning om læger og dyrlæger registrerte de tilfelle av *D. l.* som de kom over.

Publisert: 26. september 2022. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.22.0416

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 14. juli 2026.